

Motion till riksdagen 2009/10:K424

av **Camilla Lindberg och Agneta Berliner (fp)**

En svensk motsvarighet till habeas corpus

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en svensk motsvarighet till habeas corpus-institutet.

Motivering

Ett fundament i alla rättsstater är skyddet mot olaga frihetsberövande eller andra former av inskränkt frihet som saknar rättslig grund. Tvångsmedel mot enskilda får tillgripas bara på sakliga grunder angivna i lag. Individens rätt till en rättslig prövning av tvångsmedlets sakliga grund, varaktighet och proportionalitet får inte åsidosättas. Tyvärr uppvisar svensk lag och rättsordning ibland generande brister i uppfyllandet av dessa allmängiltiga principer och får återkommande kritik från internationella organ.

Ett exempel där Sverige tidigare kritiserats av människorättsorganisationer gäller långa häktningstider. Dessa problem har nu minskat, men Sverige är ändå ett av få jämförbara länder där den sammanlagda tiden en person kan sitta häktad inte omgärdas av tydliga regler. Domstolen måste regelbundet ompröva ett häktningsbeslut, vilket också kan överklagas till högre instans, men någon prövning av om den sammanlagda häktningstiden är rimlig finns det inte utrymme för. Så länge misstanke på sannolika skäl kvarstår kan häktningstiden lagligt sett förlängas, i teorin utan annan bortre gräns än brottets preskriptionstid. Därför behövs ett skydd för att den misstänkte inte ska utsättas för ett sammanlagt frihetsberövande som står i strid med grundlagens krav på rättegång ”utan oskäligt dröjsmål”.

Förutom frihetsberövande genom häktning eller fängelse finns andra former, som exempelvis tvångsomhändertagande av barn, missbrukare, vissa smittbärare med flera, vilket kan ske med stöd av olika lagar. Sådana ärenden prövas i regel i förvaltningsdomstolar och enligt de lagar där de föreskrivs.

Fel! Okänt namn på

Även här kan det i undantagsfall hända att grunderna för att tvångsmedlet tillämpas kommer i konflikt med individens rättssäkerhet.

Därutöver förekommer olika former av påföljder eller sanktioner som inte är direkt frihetsberövande utan frihetsinskränkande, reseförbud eller förbud mot arbete m.m. liksom frysning av ekonomiska tillgångar som följd av misstänkt brottslighet, t.ex. terrorbrottslighet. Särskilt i sådana fall, där det av naturen är svårt att bevisa att brottslig verksamhet förekommer och där det ofta kan vara oklart vilket, om något, land eller internationellt organ som är upphov till misstanken och krav på laga prövning inom viss tid idag saknas, måste någon begränsning införas för att stärka rättssäkerheten för den enskilde.

Folkpartiet har tidigare motionerat (bl.a. 2005/06:K430, "Liberala spelregler för demokratin") om att skyddet för individen bör värnas starkare i grundlagen än idag, genom att i regeringsformen införa en princip om rätt till juridisk prövning av ett frihetsinskränkandes lagenlighet och proportionalitet som är tillämplig på alla former av frihetsberövande eller frihetsinskränkande tvångsmedel, endera när andra rättsliga möjligheter till prövning saknas eller när det av något annat skäl kan visas att ett rättsövergrepp är begånget. Denna princip ska inte ersätta ordinarie gång vid överklagande av beslut om tvångsmedel utan täcka sådana fall där möjligheten till överklagande saknas eller där överklagandet är inskränkt till att pröva endast vissa delar av ett ärende och inte ifall tvångsmedlet är förenligt med individens rättigheter eller rimligt och proportionellt. Det kan också vara tillämpligt på rättsfall där möjlighet till resning saknas, men där omständigheterna ändå tydligt talar för att en dom avkunnats på felaktiga grunder.

Denna princip kan liknas vid det rättsliga institutet habeas corpus som förekommer framför allt i anglosaxiska länder. Det anses där vara det kanske mest grundläggande skyddet främst mot frihetsberövande utan laglig grund men genom vissa utvidgningar skyddas också vissa andra rättigheter. I vissa fall kan habeas corpus-institutet även fungera för att försäkra att en individ som dömts av domstol har blivit dömd utan procedurella fel, när andra möjligheter att överklaga saknas.

Behovet av frihetsberövande och också andra tvångsmedel, ytterst för att skydda medborgarna, bör i rättssamhället balanseras av ett lika starkt skydd mot rättsövergrepp. Att införa habeas corpus-institutet med utvidgning till att omfatta även andra frihetsinskränkande tvångsåtgärder bör därför utredas i Sverige. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Stockholm den 6 oktober 2009

Camilla Lindberg (fp)

Agneta Berliner (fp)